

Sprístupňovanie súdnych rozhodnutí a zákon č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií

Mgr. Peter Wilfling
právnik

člen občianskeho združenia Občan a demokracia, Bratislava

Článok sa venuje otázke, či sú sudy povinné sprístupňovať texty súdnych rozhodnutí na základe žiadostí podaných podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám. Novela tohto zákona účinná od 2. januára 2006 zakotvila, že sprístupnenie informácie nemôže byť odmietnuté z dôvodu, že sa týka rozhodovacej činnosti súdov, ak ide o informáciu „o rozhodnutí alebo o výsledku konania, ak jej sprístupnenie nezakazujú osobitné predpisy“. Článok sa zaoberá otázkou, ako je potrebné interpretovať toto nové ustanovenie zákona, a to aj vzhľadom na ústavnú úpravu práva na informácie a medzinárodné záväzky Slovenskej republiky.

Úvod

Na stránkach Justičnej revue už v minulosti začala diskusia o zverejňovaní súdnych rozhodnutí.¹ Podobná diskusia intenzívne prebieha aj v Českej republike.² Tento článok je pokusom zapojiť sa do tejto diskusie, a to vo svetle novej legislatívnej úpravy účinnej od 2. januára 2006. Ide o zákon č. 628/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám (ďalej „zákon o slobode informácií“).

Tento zákon zmenil znenie ustanovenia § 11 ods. 1 písm. d) zákona o slobode informácií tak, že znie nasledovne: „*Povinná osoba obmedzí sprístupnenie informácie alebo informáciu nesprístupní, ak... sa týka rozhodovacej činnosti súdu vrátane medzinárodných súdnych orgánov, alebo orgánu činného v trestnom konaní podľa osobitných predpisov²⁴⁾ okrem informácie o rozhodnutí alebo o výsledku konania, ak jej sprístupnenie nezakazujú osobitné predpisy²⁴⁾*“. Poznámka k odkazu pod čiarou č. 24 znie: „*Napríklad Trestný poriadok, Občiansky súdny poriadok, zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov.*“

Podľa tohto ustanovenia teda sprístupnenie požadovanej informácie nemôže byť odmietnuté z dôvodu, že sa týka rozhodovacej činnosti súdov, ak ide o informáciu „o rozhodnutí alebo o výsledku konania“ a ak jej sprístupnenie nezakazujú osobitné predpisy. Zákon o slobode informácií je založený na princípe „čo nie je tajné, je verejné“.³ Znamená to,

¹ Svák, J.: Ústavnoprávny rozmer zverejňovania súdnych rozhodnutí na internete. Justičná revue, ročník 55, rok 2003, č. 3, s. 239 – 245.

² Napríklad Kühn, Z. – Baňouch, H.: O publikaci a citaci judikatury aneb proč je někdy judikatura jako císařovy nové šaty. Právní rozhledy, 2005, č. 13, s. 484 – 491; Kühn, Z. – Bobek, M. – Polčák, R. (eds.): Judikatura a právní argumentace. Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou. Praha : Auditorium, 2006; Derka, L. – Kühn, Z.: Je anonymizace publikovaných soudních rozhodnutí vskutku nutná? Jurisprudence, 2005, č. 1, s. 21 – 25.

³ Tento princíp vyplýva z § 12 zákona o slobode informácií.

že ak neexistujú iné zákonné dôvody pre nesprístupnenie informácie stanovené v § 8 až § 11 zákona o slobode informácií (napr. ochrana utajovaných skutočností, ochrana osobných údajov), a ak sprístupnenie nezakazujú iné predpisy, zo zákona vyplýva pre súdy povinnosť na požiadanie poskytnúť informácie o rozhodnutí súdu alebo o výsledku súdneho konania.⁴

V súčasnosti sa v Slovenskej republike zverejňujú na internete anonymizované právoplatné rozhodnutia všetkých okresných a krajských súdov, týkajúce sa vybraných vecí z občianskoprávnej a obchodnoprávnej agendy.⁵ Súdne rozhodnutia sú verejne prístupné na internetovej stránke Ministerstva spravodlivosti SR v systéme JASPI.⁶ Rozhodnutia súdov týkajúce sa iných vecí (napr. trestných vecí alebo vecí spadajúcich pod správne súdnictvo) nie sú zverejňované. Zverejňované nie sú takisto ani všetky rozhodnutia Najvyššieho súdu SR.⁷ Najvyšší súd SR zostavuje a publikuje Zbierku stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, ktorá však obsahuje iba vybrané rozhodnutia Najvyššieho súdu SR.⁸

Vzhľadom na pretrvávajúcu nedostupnosť mnohých súdnych rozhodnutí (v prípade Najvyššieho súdu SR ide o väčšinu jeho rozhodnutí), sa článok bude zaoberať otázkou, či nové ustanovenie zákona o slobode informácií ukladá súdom povinnosť sprístupniť na požiadanie texty súdnych rozhodnutí, a to aj tých, ktoré nie sú v súčasnosti zverejnené na internete alebo v zbierke súdnych rozhodnutí.

1. Doterajšie uplatňovanie nového ustanovenia v praxi

Doterajšia prax uplatňovania tohto nového ustanovenia súdmi je nejednoznačná. Z dostupných skúseností vyplýva, že súdy väčšinou nové ustanovenie interpretujú tak, že im neukladá povinnosť sprístupňovať celé texty súdnych rozhodnutí.

Ako príklad možno uviesť prípad, v ktorom súd, ktorý bol požiadaný o sprístupnenie rozsudku vydaného v rámci správneho súdnictva, sprístupnil iba znenie výroku rozsudku súdu v znení „žaloba sa zamietá“. Nové ustanovenie § 11 ods. 1 písm. d) zákona o slobode informácií teda interpretoval tak, že povinnosť sprístupniť „informáciu o rozhodnutí“ resp. „informáciu o výsledku konania“ znamená povinnosť sprístupniť iba informáciu o znení výroku súdneho rozhodnutia. V ďalšom prípade bola žiadosť o sprístupnenie rozsudku vydaného v správnom súdnictve zamietnutá priamo s odkazom na nové ustanovenie zákona o slobode informácií.

2. Otázka výkladu nového ustanovenia zákona o slobode informácií

Vzhľadom na vyššie uvedené vyvstáva otázka, ako treba nové ustanovenie zákona o slobode informácií interpretovať.

⁴ V zmysle § 2 ods. 1 zákona č. 211/2000 Z. z. sú súdy ako „štátne orgány“ osobami povinnými poskytovať informácie podľa zákona (tzv. povinnými osobami).

⁵ Postup pri zverejňovaní súdnych rozhodnutí na internete upravuje Inštrukcia Ministerstva spravodlivosti SR č. 21/2005 z 28. novembra 2005 o zverejňovaní súdnych rozhodnutí na internete dostupná na <http://jaspi.justice.gov.sk> v rubrike „Predpisy“.

⁶ Dostupné na <http://jaspi.justice.gov.sk> v rubrike „Súdne rozhodnutia“.

⁷ Podľa aktuálnych informácií Najvyšší súd SR pripravuje zverejňovanie všetkých svojich rozhodnutí na internete.

⁸ Táto zbierka vychádza tlačou. Podľa § 23 ods. 2 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch je Najvyšší súd SR povinný zabezpečiť uverejňovanie tejto zbierky aj na internete.

V prvom rade je treba zodpovedať otázku, či nejaké osobitné predpisy zakazujú sprístupnenie informácie o rozhodnutí súdu alebo o výsledku súdneho konania. Občiansky súdny poriadok, Trestný poriadok, zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch ani zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu SR, ktoré sú uvedené v poznámke k odkazu pod čiarou ako príklady „osobitných predpisov“, neobsahujú výslovný a všeobecný „zákaz“ sprístupňovať informácie o rozhodnutiach. Čo sa týka ustanovenia § 6 Trestného poriadku, ktoré upravuje poskytovanie informácií o trestnom konaní oznamovacím prostriedkom zo strany orgánov činných v trestnom konaní a súdu, toto ustanovenie neobsahuje a ani z neho nemožno vyvodiť zákaz poskytovať informácie o rozhodnutí súdu alebo o výsledku súdneho konania.⁹ Ani ustanovenia o doručovaní rozhodnutia súdu určitým osobám (napr. účastníkom konania) neobsahujú ani neznamujú zákaz sprístupniť rozhodnutie aj iným osobám.¹⁰ Osobitný predpis, ktorý by zakazoval sprístupnenie akýchkoľvek informácií o rozhodnutí súdu alebo o výsledku súdneho konania, v súčasnosti neexistuje.¹¹ Ako už bolo spomenuté vyššie, v zmysle zákona sa teda neprístupnia iba tie informácie o rozhodnutí, ktoré sú výslovne vylúčené zo sprístupnenia podľa § 8 až § 11 zákona o slobode informácií (napr. utajované skutočnosti, osobné údaje).

Aby bolo možné spraviť záver, čo musia súdy sprístupňovať, je ďalej treba objasniť význam kľúčovej formulácie „informácia o rozhodnutí“ súdu. V nasledujúcom texte sa touto otázkou budeme zaoberať z hľadiska viacerých výkladových metód, ktoré prichádzajú do úvahy.

2.1 Jazykový výklad

K jazykovému výkladu formulácie, ktorý bude urobený ako prvý, treba poznamenať, že predstavuje iba „prvotné priblíženie“ k právnej norme a je len „východiskom pre objasnenie zmyslu a účelu“ zákona.¹² Jazykový výklad má svoje limity, pretože „účel a zmysel zákona nie je možné... hľadať len v slovách a vetách právneho predpisu, pretože v právnom predpise sú a musia byť vždy obsiahnuté i princípy uznávané demokratickými právnymi štátmi.“¹³ V predmetnom prípade treba v rámci jazykových výkladových postupov použiť sémantický a gramatický výklad, ktorého úlohou bude objasniť významy pojmov „informácia“ a „rozhodnutie“ a následne aj význam celej formulácie „informácia o rozhodnutí“.

Hoci zákon o slobode informácií výslovnú definíciu pojmu „informácia“ neobsahuje a v tomto článku sa nebudeme podrobne a komplexne zaoberať otázkou čo je „informácia“,

⁹ O tom napokon svedčí aj § 6 ods. 3 Trestného poriadku, podľa ktorého „v konaní pred súdom rozsah poskytovaných informácií vyplýva zo zásady verejnosti“. Rovnako aj iní autori odmietajú záver, že by z ustanovenia Trestného poriadku o poskytovaní informácií oznamovacím prostriedkom vyplýval zákaz informovať o rozhodnutí na základe zákona o slobode informácií resp. zákaz poskytnúť kópiu rozsudku. Bližšie pozri Derka, L. – Kühn, Z.: Je anonymizace publikovaných soudních rozhodnutí vskutku nutná? *Jurisprudence*, 2005, č. 1, s. 24.

¹⁰ Napr. § 158 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku alebo § 173 Trestného poriadku

¹¹ Podľa § 155 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku „Účastník konania má právo uverejniť právoplatné rozhodnutie súdu okrem rozhodnutí týkajúcich sa maloletých.“ Toto ustanovenie však výslovne súdu nezakazuje sprístupnenie informácií o rozhodnutí resp. celého textu rozhodnutia žiadateľovi o informácie. Ustanovenie sa vzťahuje iba na účastníka súdneho konania a navyše sa týka neanonymizovaného rozhodnutia.

¹² Napr. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 33/97.

¹³ Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 21/96.

možno napriek tomu konštatovať, že „informáciou“ podľa zákona o slobode informácií sú aj celé dokumenty (napr. texty rozhodnutí, zákonov resp. koncepcií, zmluvy, mapy a pod.). Tento význam pojmu „informácia“ vyplýva z kontextu ustanovení zákona (ide o tzv. kontextuálnu definíciu)¹⁴ aj z iných právnych dokumentov.

Ide napríklad o ustanovenie § 5 zákona o slobode informácií, ktoré stanovuje, že povinne zverejňovanými informáciami sú aj celé dokumenty – napríklad zápisnice zo schôdzí parlamentu, texty schválených zákonov, materiály predložené na rokovanie vlády, uznesenia vlády alebo materiály programového a koncepčného charakteru. Tiež ustanovenie § 16 zákona o slobode informácií počíta so sprístupňovaním kópií „predlôh s požadovanými informáciami“ alebo kópií „zo spisov a z dokumentácie“ (t.j. celých dokumentov). Právo verejnosti na prístup k celým dokumentom vyplýva aj zo smerníc Európskych spoločenských.¹⁵ Podľa čl. 2 ods. 3 Smernice 2003/98/ES o opakovanom použití informácií verejného sektora je dokumentom, ktorý musí byť podľa smernice sprístupnený, „každý obsah bez ohľadu na nosič tohto obsahu (na papieri alebo v elektronickej forme, alebo ako zvukový, vizuálny alebo audiovizuálny záznam)“ alebo „akákoľvek časť takého obsahu“. Podľa prílohy k zákonu o slobode informácií je zákon transpozíciou vyššie uvedených smerníc. Pojem „informácia“ je teda vzhľadom na účinok komunitárneho práva (smerníc) v slovenskom právnom poriadku potrebné vykladať v súlade s týmito smernicami tak, že zahŕňa aj celé dokumenty – a teda napríklad aj celé texty súdnych rozhodnutí.¹⁶

Obsah pojmu „rozhodnutie“ je definovaný v procesných kódexoch upravujúcich postup súdov napr. v občianskom súdnom konaní alebo v trestnom konaní. Podľa § 152 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku rozhoduje súd rozsudkom alebo uznesením. Rozsudok i uznesenie obsahujú okrem iných náležitostí výrok, odôvodnenie a poučenie o odvolaní, pričom tieto náležitosti musí mať rozhodnutie už pri vyhlásení. Podobne podľa § 162 a nasl. Trestného poriadku rozhodnutie súdu neobsahuje iba výrok rozhodnutia, ale aj ďalšie náležitosti. Z uvedeného jednoznačne vyplýva, že význam pojmu „rozhodnutie“ nezahŕňa iba znenie výroku rozhodnutia, ale aj znenie odôvodnenia rozhodnutia, poučenia o odvolaní a iné zákonné náležitosti rozhodnutia. Rozhodnutím súdu nie je iba znenie výroku rozhodnutia, ale aj iné časti rozhodnutia.¹⁷ Jazykovým výkladom teda nemožno dôjsť k záveru, že „rozhodnutie“ tvorí iba znenie výroku rozsudku alebo uznesenia súdu.

¹⁴ Napr. Knapp, V.: Vědecká propedeutika pro právníky. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 183.

¹⁵ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/98/ES zo 17. novembra 2003 o opakovanom použití informácií verejného sektora, Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/4/ES z 28. januára 2003 o prístupe verejnosti k informáciám o životnom prostredí.

¹⁶ K účinku komunitárneho práva resp. k povinnosti vykladať vnútroštátne právo v súlade s komunitárnym právom pozri bližšie napr. Procházka, R. – Čorba, J.: Právo Európskej únie (Vybrané otázky pre právnu prax). Žilina : Poradca podnikateľa, spol. s r. o., 2007, s. 90 – 94.

¹⁷ V Občianskom súdnom poriadku sa nachádza ustanovenie, ktoré by na prvý pohľad mohlo podporiť výklad, že „rozhodnutím“ súdu je iba znenie výroku rozhodnutia. Ide o § 155 ods. 1 prvá veta Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého „Obsah rozhodnutia vo veci samej vysloví súd vo výroku rozsudku.“ Znenie tohto ustanovenia však nemôže negovať viaceré ustanovenia tej istej hlavy, ktoré ustanovujú, že súčasťou súdneho rozhodnutia je aj odôvodnenie, poučenie o odvolaní a iné náležitosti. Pri uplatnení systematického výkladu založeného na posúdení logického kontextu všetkých ustanovení § 152 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku nemožno o rozhodnutí súdu konštatovať, že „obsahom rozhodnutia“ je iba výrok rozhodnutia. Navyše, celá štvrtá hlava tretej časti, ktorá obsahuje komplexnú úpravu všetkých náležitostí rozsudku i uznesenia súdu, má názov „Rozhodnutie“, z čoho na základe systematického výkladu (argument *a rubrica*) možno tiež vyvodiť, že rozhodnutím je celý rozsudok a uznesenie, a nie iba ich výroky. Formulácia charakterizujúca výrok rozhodnutia uvedená v § 155 ods. 1 prvá veta Občianskeho súdneho poriadku sa navyše nenachádza v Trestnom poriadku. Preto by bol veľmi nekonzistentným záver, že v trestnom konaní je obsahom rozhodnutia aj odôvodnenie súdneho rozhodnutia, poučenie o odvolaní a ďalšie časti rozhodnutia, ale v občianskom súdnom konaní je

Z vyššie objasneného významu pojmov „informácia“ a „rozhodnutie“ vyplýva, že „informácia o rozhodnutí“ je informácia o obsahu celého rozhodnutia resp. o všetkých častiach rozhodnutia - napríklad aj o obsahu odôvodnenia rozhodnutia, o obsahu poučenia o odvolaní atď. Zohľadniac význam pojmu „informácia“ môže ísť aj o celý text súdneho rozhodnutia alebo o kópiu súdneho rozhodnutia (celý dokument). „Informáciou o rozhodnutí“ nie je teda iba znenie výroku rozhodnutia.

Na základe uvedeného možno urobiť záver, že zákon o slobode informácií ukladá súdom povinnosť sprístupniť na požiadanie aj celý text súdneho rozhodnutia (celý dokument).¹⁸ Pritom je z rozhodnutia potrebné vylúčiť zákonom chránené údaje (napr. utajované skutočnosti, osobné údaje).

2.2 Ústavne konformný výklad

Z čl. 152 ods. 4 Ústavy SR vyplýva pre všetky orgány verejnej moci povinnosť vykladať a uplatňovať všetky zákony a iné všeobecne záväzné predpisy v súlade s ústavou.¹⁹ K tomu možno uviesť, že ústavná úprava základných práv „prežaruje“ celý právny poriadok a orgány verejnej moci sú povinné interpretovať a aplikovať všetky právne predpisy z hľadiska ochrany základných práv.²⁰ Sudca je teda povinný zistiť, či aplikovaná právna norma bola ovplyvnená základnými právami a ak áno, musí ju interpretovať v modifikovanej podobe.²¹ Aby zákon nebol vykladaný v rozpore s ústavnými princípmi a hodnotami, je niekedy potrebné vzdať sa napr. jazykového výkladu zákona a zvoliť taký spôsob výkladu, ktorý je v súlade s ústavou.²² Každý má totiž ústavné právo na taký výklad právnych predpisov súdom,

obsahom rozhodnutia iba znenie výroku súdneho rozhodnutia. Po použití systematického výkladu zohľadnením celého kontextu právneho poriadku ako celku možno tiež prísť k záveru, že rozhodnutím je nielen výrok rozhodnutia, ale aj všetky ďalšie časti rozhodnutia.

¹⁸ V českej odbornej literatúre bol vyslovený názor, že právo na prístup k súdnym rozhodnutiam vyplýva už zo skutočnosti, že podľa zákona sa neposkytnú iba informácie o „rozhodovacej činnosti“ súdov (ide o názor, ktorý bol publikovaný ešte pred zmenou zákona č. 106/1999 Sb o svobodnom prístupe k informáciám z februára 2006, ktorá upresnila, že sa neposkytnú informácie „o rozhodovacej činnosti súdov s výjimkou pravomocných rozsudkov“): „Souhlasíme, že rozhodující otázkou je, co se vlastně míní pod onou „rozhodovací činností“. Podle našeho názoru lze onen zákaz vykládat také tak, že se vztahuje pouze na poskytování informací z postupu v civilním a trestním řízení, tedy proč soud postupuje tak a ne jinak, event. na dodatečné vysvětlování rozhodnutí nad rámec samotného odůvodnění. ... Zákaz by se podle našeho názoru již nemusel vztahovat na veřejnou listinu, kterou „rozhodovací činnost“ soudu vyprodukuje, tedy na rozsudek nebo jiné rozhodnutí.“ Derka, L. – Kühn, Z.: Je anonymizace publikovaných soudních rozhodnutí vskutku nutná? Jurisprudence, 2005, č. 1, s. 25.

¹⁹ Ústavný súd SR s odkazom na spomínané ustanovenia ústavy konštatuje, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za dodržiavanie základných práv a slobôd a musia chrániť aj ústavnosť, pričom odmieta názor, že ochrana ústavnosti je iba v právomoci Ústavného súdu SR (napr. nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 13/00, nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 328/05 atď.).

²⁰ Napríklad nálezy Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 129/98 a sp. zn. III. ÚS 257/98 alebo známe rozhodnutie nemeckého Spolkového ústavného súdu vo veci Lüth (BVerfGE 7, 198).

²¹ Kühn, Z.: Aplikace práva ve složitých případech. K úloze právních principů v judikatuře. Praha : Karolinum, 2002, s. 165.

²² Táto zásada vyplýva aj z nálezů Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 50/01, kde sa uvádza: „V situácii, keď ustanovenie právneho predpisu dovoľuje dvojaký výklad (jeden ústavne súladným a druhý ústavne nesúladným spôsobom), má prioritu jeho výklad ústavne súladným spôsobom. Pre súdy táto povinnosť vyplýva celkom jednoznačne z čl. 144 ods. 1 v spojení s čl. 152 ods. 4 ústavy.“ Možno konštatovať, že ústavne konformný výklad je zvláštnym druhom systematického výkladu, ktorý má prednosť pred ostatnými výkladovými postupmi. K tomu napr. Nevrlková, J. – Molek, P.: Problém konformity při interpretaci právních norem. Právní rozhledy, 2006, č. 2, s. 48, poznámka k odkazu č. 19.

ktorý je v súlade s ústavou, pričom toto právo je súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR.²³ Je potrebné preskúmať, či jazykový výklad urobený v predchádzajúcej časti textu je aj ústavne konformným výkladom.

Kľúčovým aspektom je zohľadnenie ústavnej úpravy práva na informácie v čl. 26 Ústavy SR. Z čl. 26 ústavy možno vyvodit', že z ústavy vyplýva právo na prístup k informáciám v držbe orgánov verejnej moci.²⁴ Ide o verejné subjektívne právo, ktorému zodpovedá povinnosť orgánov verejnej moci sprístupniť informácie o svojej činnosti, ak si osoba uplatní právo na prístup k informáciám.²⁵ Podľa článku 26 ods. 4 Ústavy SR možno právo na informácie obmedziť zákonom, ak je to „v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti“. Toto ustanovenie zohľadňuje ochranu legitímnych záujmov (napr. práva na súkromie), kvôli ktorým možno právo na informácie obmedziť.

Na zodpovedanie otázky, či z ústavnej úpravy práva na informácie vyplýva povinnosť súdov poskytovať texty svojich rozhodnutí, treba v prvom rade vyriešiť otázku, či je za účelom ochrany nejakého legitímneho záujmu skutočne „v demokratickej spoločnosti nevyhnutné“ nesprístupnenie resp. neverejnosť celého súdneho rozhodnutia. Je teda potrebné zväziť ústavou chránené hodnoty a záujmy. V druhom rade treba vyriešiť, či existuje legitímny záujem vyjadrený v čl. 26 ods. 4 ústavy, v záujme ochrany ktorého by zo súdneho rozhodnutia mali byť niektoré informácie vylúčené.

Odpoveď možno vyvodit' z ustanovení ústavy, ktoré zakotvujú ústavné zásady verejnosti súdneho konania a verejnosti rozhodnutia.

V čl. 48 ods. 2 zakotvuje Ústava SR zásadu verejného prerokovania vecí. Podľa publikovaného názoru sa právo na verejnosť súdneho konania zaručuje aj osobám, ktoré nie sú účastníkmi konania.²⁶ Ide teda o právo širokej verejnosti zúčastniť sa na súdnom pojednávaní a prijímať informácie o priebehu súdneho konania. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch

²³ Podľa nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 249/04: „Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy.“ Podobne nálezy Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 77/02 alebo sp. zn. II. ÚS 374/06. Podľa nálezu Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV. ÚS 202/99: „Týmto povinnosťou soudu potom odpovídá ústavně zaručené právo na soudní ochranu práv zákonem stanoveným způsobem a na výklad práva soudy, který je v souladu s Ústavou.“

²⁴ Podľa nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 10/99 „Predpokladom demokratického uplatňovania moci v modernej spoločnosti je informovanosť jednotlivých občanov o veciach verejného záujmu. Informovanosť jednotlivcov sa zabezpečuje dvoma spôsobmi. Osoby majú právo na sprostredkované informácie, ktoré im poskytujú masmédiá. Zároveň majú právo na informácie od orgánov verejnej moci. ... Ústava SR prostredníctvom práva na informácie vytvára tri skupiny informácií. Prvú predstavujú informácie, ktoré štátne orgány a orgány územnej samosprávy musia predložiť oprávneným osobám. Druhú skupinu tvoria informácie, ktoré štátne orgány ani iné orgány verejnej moci nemusia predložiť oprávneným osobám, ale musia strpieť prístup k nim, ak oprávnené osoby uplatnia svoje právo na informácie. Tretiu skupinu informácií tvoria informácie, ktoré nemožno zverejniť, pretože ide o informácie podliehajúce úprave čl. 26 ods. 4 Ústavy SR. ... Predmetom práva na informácie môžu byť všetky informácie, pokiaľ nejde o informácie podliehajúce obmedzeniu čl. 26 ods. 4 Ústavy SR.“

²⁵ Základnému právu na informácie teda prináleží tzv. *status positivus*. K tomu pozri napr. podrobnú analýzu ústavného práva na informácie v Korbel, F.: Svobodný přístup k informacím podle zákona č. 106/1999 Sb. Dizertačná práca. Masarykova univerzita v Brne, 2005, s. 31 – 45. Dostupné na http://www.otevrete.cz/files/Korbel_Disertace_3.pdf. Pozri tiež uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 28/96, vydané ešte pred prijatím zákona o prístupe k informáciám, podľa ktorého „Právo na informácie je nepochybné subjektívnym právom každého občana. Odmítnout poskytnutí informace je možné pouze v případech zákonem výslovně stanovených. Takové odmítnutí je podle názoru Ústavního soudu rozhodnutím správního orgánu, které podléhá soudnímu přezkumu podle části páté o. s. ř.“

²⁶ Drgonec, J.: Ústava Slovenskej republiky. Komentár. 2. vydanie. Šamorín : Heuréka, 2007, s. 552.

stanovených zákonom, ak je to nevyhnutné na ochranu iných legitímnych záujmov.²⁷ Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej „Európsky súd“) prispieva verejnosť súdneho konania k dosiahnutiu cieľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách (ďalej „Európsky dohovor“) – t.j. spravodlivého súdneho konania, pričom je jedným z prostriedkov na dosiahnutie dôvery v súdnictvo.²⁸ Európsky súd štandardne pripomína zásadu, že „spravodlivosť musí byť nielen vykonávaná, ale musí byť aj vidieť, že je vykonávaná“.²⁹

V čl. 142 ods. 3 Ústava SR ustanovuje, že rozsudky sa vyhlasujú vždy verejne. Rovnako ustanovuje čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru. Verejnosť vyhlásenia rozsudku nemožno obmedziť ani zákonom. Široká verejnosť má teda možnosť zúčastniť sa vyhlásenia rozsudku vrátane jeho odôvodnenia.

Ústavný súd SR v náleze sp. zn. II. ÚS 28/96 vyslovil: „K rozvoju demokracie v činnosti súdov prispieva kontrola rozhodovacej činnosti súdov verejnosťou, pretože táto činnosť je najdôležitejšia pre uplatňovanie práva, ochranu zákonom uznaných záujmov jednotlivca, dodržovanie zákonnosti v činnosti orgánov výkonnej moci, ako aj pre rad ďalších otázok. Predpokladom verejnej kontroly nad uplatňovaním práva súdmi je znalosť konkrétnych konaní a rozhodnutí súdov a na ich základe vytváraná verejná mienka o kvalite uplatnenia práva súdmi.“

Verejnosti vyplýva z čl. 26 Ústavy SR právo zaznamenávať si súdne konanie vrátane vyhlásenia rozsudku aj napríklad vyhotovovaním zvukového záznamu.³⁰ Verejnosť má teda právo doslovne si zaznamenať celý obsah súdneho rozhodnutia vrátane jeho odôvodnenia.

Verejnú prístupnosť súdnych rozhodnutí podporuje aj teória demokracie, podľa ktorej je súd v demokratickom právnom štáte vzorovým príkladom tzv. deliberatívnej inštitúcie. Znamená to, že jeho najvlastnejšou povahou je dôkladné zvažovanie argumentov, verejná argumentácia a verejné uvádzanie presvedčivých dôvodov pre svoje rozhodnutia, čo zároveň zabezpečuje aj autoritu a legitimitu súdu.³¹

Možno poukázať i na názory odbornej literatúry. Odborná literatúra uvádza, že keďže súd odôvodnením svojho rozhodnutia hovorí k celej verejnosti a nielen ku stranám konania, je len ťažko pochopiteľné, prečo by ktokoľvek nemal mať prístup k textu rozsudku a k jeho odôvodneniu.³² Podľa ďalšieho názoru „z hľadiska teórie demokratickej moci treba poznamenať, že je úplne legitímne a nanajvýš žiadúce, aby odôvodnenie aktov, ktorými sa vykonáva spravodlivosť, bolo verejne prístupné. Zásadne je potrebné vychádzať z toho, že občan, ktorý sa spravodlivosti domáha, musí rešpektovať, že sa mu spravodlivosti, z dôvodov súvisiacich s princípom kontroly každej z mocí, môže dostať len na verejnom fóre. Vážna a svojím spôsobom slávna chvíľa demokracie musí byť pre občanov prístupná v najširšom slova zmysle.“³³

²⁷ Napr. § 116 Občianskeho súdneho poriadku alebo § 249 Trestného poriadku.

²⁸ Napr. rozhodnutie vo veci Diennet proti Francúzsku z 26. septembra 1995, § 33.

²⁹ Napr. rozhodnutie vo veci Campbell a Fell proti Spojenému kráľovstvu z 28. júna 1984, § 81. Anglická fomulácia znie: „justice must not only be done: it must also be seen to be done“.

³⁰ Napr. nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 28/96 alebo nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 169/03.

³¹ Napr. Ferejohn, J. – Pasquino, P.: *Deliberative Institutions*. December 1999, s. 1 – 6. Dostupné na http://igs.berkeley.edu/research_programs/ppt/past/papers/deliberative_institutions.pdf; Rawls, J.: *Politický liberalizmus*. Prešov : Slovacontact, 1997, s. 191 – 198.

³² Derka, L. – Kúhn, Z.: *Je anonymizace publikovaných soudních rozhodnutí vskutku nutná? Jurisprudence*, 2005, č. 1, s. 25.

³³ Kúhn, Z. – Baňouch, H.: *O publikaci a citaci judikatury aneb proč je někdy judikatura jako císařovy nové šaty. Právní rozhledy*, 2005, č. 13, s. 487.

Ústavnoprávne významným hľadiskom je i tzv. právo na prístup k právu (zákonu). Toto právo síce nie je výslovne vyjadrené v Ústave SR ani v Európskom dohovore, ale Európsky súd zdôrazňuje, že „zákon“, ktorým sú obmedzované ľudské práva, musí byť všeobecne prístupný, pričom za „zákon“ možno považovať aj súdnu judikatúru vykladajúcu zákony.³⁴

Z vyššie uvedených skutočností možno vyvodit' záver, že „v demokratickej spoločnosti“ nie je „nevyhnutné“, aby boli neverejné celé texty súdnych rozhodnutí. Naopak, jednoznačne tu prevažujú hodnoty verejnosti súdnych rozhodnutí nad prípadnými záujmami nesprístupniť súdne rozhodnutia.³⁵ Keďže teda neexistuje legitímny dôvod na obmedzenie ústavného práva na prístup k celému textu súdneho rozhodnutia, z Ústavy SR vyplýva právo na prístup k celým textom súdnych rozhodnutí. Ústavne konformný výklad ustanovenia § 11 ods. 1 písm. d) zákona o slobode informácií (resp. zákonnej formulácie „informácia o rozhodnutí“) je taký, že na základe tohto ustanovenia treba sprístupniť aj celé texty súdnych rozhodnutí, vrátane odôvodnenia a ďalších častí rozhodnutia. Potvrdením tohto záveru je napokon skutočnosť, že mnohé rozhodnutia sú už v súčasnosti zverejňované, pričom táto prax sa v žiadnom prípade nepovažuje za protiústavnú. Prax zverejňovania súdnych rozhodnutí na internete je bežná aj v mnohých krajinách.³⁶ Treba tiež podotknúť, že zverejňovanie resp. sprístupňovanie súdnych rozhodnutí má aj ďalšie pozitíva.³⁷

Je potrebné si položiť aj otázku, či v zmysle ústavy existujú legitímne záujmy, za účelom ochrany ktorých je možné niektoré informácie zo sprístupňovaných súdnych rozhodnutí vylúčiť. Do úvahy tu prichádza najmä ochrana práv a slobôd iných – napríklad

³⁴ Pozri Svák, J.: Ústavnoprávny rozmer zverejňovania súdnych rozhodnutí na internete. Justičná revue, ročník 55, rok 2003, č. 3, s. 242 – 244. Keďže podľa ustálenej judikatúry Ústavného súdu SR sú za ochranu základných práv primárne zodpovedné všeobecné súdy, ide aj o rozhodnutia všeobecných súdov *de facto* stanovujúce medze základných práv (napr. vrátane rozhodnutí vydávaných v rámci správneho súdnictva).

³⁵ Možno konštatovať, že hodnoty zakotvené v Ústave SR sú pravým opakom hodnôt, ktoré vyznával istý francúzsky sudca z 13. storočia, ktorý argumentoval, prečo súdne rozhodnutia nemajú byť zdôvodňované a prečo dôvody súdnych rozhodnutí nemôžu byť verejne prístupné: „*Nebylo by dobré, aby kdokoliv mohl obsah rozhodnutí posuzovati nebo říci „to je či není podobné jinému rozhodnutí“; upovídání lidí musí být ponecháni ve tmách a jejich ústa musí zůstat uzavřena, aby tím nebyla způsobena škoda jiným ... Protože nikdo nesmí znát tajemství nejvyšších soudů, které nemají nad sebou nikoho kromě vůle Boží a které někdy rozhodují proti slovům zákona nebo dokonce proti zákonu, a to z důvodů, kterým rozumí jen soudci a Bůh ... Tak se tomu stane občas z důvodů, které nesmí býti formulovány ani nikomu zpřístupněny.*“ Citované podľa Kühn, Z. – Baňouch, H.: O publikaci a citaci judikatury aneb proč je někdy judikatura jako císařovy nové šaty. Právní rozhledy, 2005, č. 13, s. 484.

³⁶ Všetky rozhodnutia najvyšších súdov alebo aj iných súdov všeobecného súdnictva sa aktívne zverejňujú (väčšinou na internete) napríklad v Českej republike (<http://www.nsoud.cz>, <http://www.nssoud.cz>), Slovinsku (<http://www.sodnapraksa.si/default.asp?id=1>), Rumunsku (http://www.scj.ro/cautare_decizii.asp, <http://portal.just.ro>), Nemecku (<http://www.bundesgerichtshof.de>), Holandsku, Maďarsku, Rakúsku, Grécku, Španielsku atď. Zverejňovanie rozhodnutí ústavných súdov je samozrejmosťou vo väčšine krajín.

³⁷ Napríklad ide o zvýšenie predvídateľnosti súdneho rozhodovania a tým aj právnej istoty občanov, zvýšenie jednotnosti súdneho rozhodovania, posilnenie verejnej kontroly, zvýšenie dôveryhodnosti súdnictva, umožnenie toho, aby bolo naozaj „vidieť, že spravodlivosť je vykonávaná“, zvýšenie zodpovednosti sudcov, zvýšenie kvality súdneho rozhodovania, zúženie možností zásahov do sudcovskej nezávislosti, zlepšenie možností právnického vzdelávania a vedeckého výskumu judikatúry atď. Pozri napr. Svák, J.: Ústavnoprávny rozmer zverejňovania súdnych rozhodnutí na internete. Justičná revue, ročník 55, rok 2003, č. 3., s. 243. Predseda Najvyššieho správneho súdu Českej republiky sa v súvislosti so zverejňovaním súdnych rozhodnutí na internete vyjadril: „Je zcela něco jiného píše-li soudce rozsudek „jen pro strany a do spisu“ a když píše rozsudek, který bude vzápětí veřejně publikován na webových stránkách“ (citované podľa článku Davida Kolaju „TV Prima - Neanonymizované soudní rozsudky na internetu“ dostupného na <http://www.ejustice.cz/?action=art&num=80>).

práva na súkromie osôb, ktorých sa konanie týka.³⁸ Pri zverejňovaní súdnych rozhodnutí na internete sa za účelom ochrany týchto záujmov uplatňuje prax, že všetky súdne rozhodnutia sú „anonymizované“ – t. j. sú z nich vylúčené napríklad mená a priezviská osôb, adresy ich pobytu, iné osobné údaje, utajované skutočnosti atď.³⁹ Prax všeobecnej a celoplošnej anonymizácie je kritizovaná časťou odbornej literatúry, ktorá argumentuje, že pokiaľ má verejnosť právo sa zúčastniť súdneho konania a byť pri verejnom vyhlásení rozsudku, vo väčšine prípadov nie je dôvod vylučovať z rozhodnutí napríklad mená účastníkov konania.⁴⁰ Aj podľa odporcov všeobecnej anonymizácie súdnych rozhodnutí by sa však anonymizácia mala uplatniť v odôvodnených prípadoch – napríklad v citlivých trestných veciach, vo veciach týkajúcich sa obchodného tajomstva atď. Možno doplniť, že anonymizácia by sa určite mala týkať napríklad aj rozhodnutí týkajúcich sa mladistvých, zdravotného stavu osôb alebo vecí z oblasti rodinného práva. Otázka rozsahu anonymizácie zostáva témou budúcich diskusií. Mnoho krajín sa však v súčasnosti zhoduje na potrebe chrániť právo na súkromie prostredníctvom anonymizácie súdnych rozhodnutí.⁴¹

Pri sprístupňovaní súdnych rozhodnutí na základe zákona o slobode informácií je otázka ochrany legitímnych záujmov riešená ustanovením § 12 zákona, v zmysle ktorého sa zo sprístupňovaného dokumentu vylúčia informácie, vymedzené v ustanoveniach § 8 až § 11 zákona o slobode informácií (napríklad aj informácie, ktoré sa dotýkajú súkromia fyzickej osoby alebo osobné údaje). Tieto ustanovenia teda dostatočne zabezpečujú ochranu legitímnych záujmov pri sprístupňovaní súdnych rozhodnutí.

2.3 Výklad konformný s medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky

V slovenskom právnom poriadku platí aj požiadavka interpretácie konformnej s medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky.

Pre otázku sprístupňovania súdnych rozhodnutí je relevantný Dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (ďalej „Aarhuský dohovor“), ktorý je medzinárodnou zmluvou o ľudských právach podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy SR majúcou prednosť pred zákonmi.⁴² K Aarhuskému dohovoru pristúpili aj Európske spoločenstvá,⁴³ čím sa Aarhuský dohovor zároveň stal súčasťou komunitárneho práva a má jeho vlastnosti (napríklad tzv. priamy a nepriamy účinok).

³⁸ Napr. Svák, J.: Ústavnoprávny rozmer zverejňovania súdnych rozhodnutí na internete. Justičná revue, ročník 55, rok 2003, č. 3.

³⁹ Údaje, ktoré podliehajú a nepodliehajú anonymizácii, vymedzuje Inštrukcia Ministerstva spravodlivosti SR č. 21/2005 z 28. novembra 2005 o zverejňovaní súdnych rozhodnutí na internete. Údaje podliehajúce anonymizácii sú napr. meno, prievisko, obchodné meno alebo názov účastníkov konania, ich zástupcov, svedkov, znalcov tlmočníkov a iných fyzických osôb, ktoré sa uvádzajú v rozhodnutí, rodné číslo, číslo dokladu totožnosti, bydlisko, telefónne číslo, utajované skutočnosti. Údaje, ktoré anonymizácii nepodliehajú, sú napr. označenie súdu, orgánu verejnej moci, meno a priezvisko sudcu, vyššieho súdneho úradníka, peňažné sumy, čísla dokladov, údaje o dátume a čase, číslo konania alebo spisová značka, číslo parcely, číslo listu vlastníctva, číslo vozidla.

⁴⁰ Uvádza sa napríklad aj argument, že osoba, ktorá vedie súdny spor, vstupuje na fórum otvorené verejnosti a preto musí strpieť aj prípadné zverejnenie svojho mena. Napr. Derka, L. – Kühn, Z.: Je anonymizace publikovaných soudních rozhodnutí vskutku nutná? Jurisprudence, 2005, č. 1, s. 22 - 23.

⁴¹ Pozri napr. Use of Personal Information in Judgments and Recommended Protocol. Canadian Judicial Council, 2005. Dostupné na http://www.cjc.gc.ca/cmslib/general/PIJ_Protocol_E.pdf.

⁴² Vo vzťahu k Slovenskej republike nadobudol platnosť 5. marca 2006 a bol zverejnený v Zbierke zákonov SR pod číslom 43/2006. Tým sa stal súčasťou vnútroštátneho právneho poriadku.

⁴³ Rozhodnutie Rady č. 2005/370/ES zo dňa 17. februára 2005 (Úradný vestník Európskej únie zo dňa 17. mája 2005, L 124/1).

Podľa čl. 9 ods. 4 tretia veta Aarhuského dohovoru „*Rozhodnutia súdov, a kedykoľvek je to možné, aj iných orgánov, budú verejne prístupné.*“ Toto ustanovenie sa vzťahuje na rozhodnutia súdov vo všetkých súdnych konaniach, ktoré sú pokryté čl. 9 ods. 1, 2 a 3 Aarhuského dohovoru. Ide o súdne konania týkajúce sa žiadostí o sprístupnenie informácií o životnom prostredí, súdne konania o preskúmaní rozhodnutí alebo postupov správnych orgánov pri povoľovaní činností, ktoré môžu mať významný vplyv na životné prostredie a súdne konania, v ktorých boli napadnuté akékoľvek úkony (napríklad rozhodnutia) alebo postupy orgánov verejnej moci alebo súkromných osôb, ktoré sú v rozpore s vnútroštátnym právom v oblasti životného prostredia (tu ide napr. o predpisy upravujúce ochranu prírody, vôd, ovzdušia, nakladanie s odpadmi, stavebné právo atď.).⁴⁴ Vo všetkých týchto prípadoch musia byť rozhodnutia súdov verejne prístupné.⁴⁵

Súdy musia dodržať toto ustanovenie dohovoru a súdne rozhodnutia týkajúce sa vyššie spomínaných vecí musia sprístupniť. Procesný postup sprístupňovania informácií upravuje zákon o slobode informácií. Preto musí byť zákon o slobode informácií vykladaný tak, že umožňuje sprístupniť aj celé rozhodnutia súdov. Formuláciu „informácia o rozhodnutí“ nachádzajúcu sa v § 11 ods. 1 písm. d) zákona o slobode informácií je teda vzhľadom na Aarhuský dohovor potrebné vykladať tak, že zahŕňa celé rozhodnutie súdu. Ak bude formulácia „informácia o rozhodnutí“ vykladaná tak, že zahŕňa aj text celého súdneho rozhodnutia v prípadoch pokrytých Aarhuským dohovorom, musí byť tento výklad zároveň použitý aj pri všetkých iných súdnych rozhodnutiach, pretože formulácia musí mať stabilný a konzistentný výklad.⁴⁶

Možno podotknúť, že významnými medzinárodnými dokumentmi, hoci nie právne záväznými, sú aj odporúčania Výboru ministrov Rady Európy, ktoré podporujú zverejňovanie súdnych rozhodnutí na internete v členských krajinách.⁴⁷

Záver

Všetky zvolené výkladové metódy, či už jazykový výklad, ústavne konformný výklad alebo výklad konformný s medzinárodnými záväzkami, teda viedli k rovnakému výsledku. Výklad nového ustanovenia § 11 ods. 1 písm. d) zákona o slobode informácií by mal byť preto taký, že z tohto ustanovenia vyplýva súdom povinnosť sprístupniť na základe žiadosti podanej podľa zákona o slobode informácií celý text súdneho rozhodnutia, vrátane jeho odôvodnenia, pričom sa z rozhodnutia musia vylúčiť zákonom chránené údaje.

⁴⁴ Definícia „práva v oblasti životného prostredia“ sa nachádza napr. v čl. 2 ods. 1 písm. g) návrhu smernice o prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia z 24. októbra 2003 COM (2003) 624 final, ktorý je návrhom na implementáciu čl. 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru. Je dostupný na http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2003/com2003_0624en01.pdf.

⁴⁵ V prípadoch súdnych konaní, ktoré sa týkajú rozhodnutí orgánov verejnej moci, pôjde väčšinou o verejnú prístupnosť súdnych rozhodnutí z oblasti správneho súdnictva.

⁴⁶ „Aj keď sudca musí interpretovať konkrétny výraz konkrétneho zákonného ustanovenia vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu, ktorý má byť rozhodnutý, nesmie ho napriek tomu interpretovať len pre tento prípad, ale musí ho interpretovať iba takým spôsobom, že táto interpretácia platí pre akékoľvek alebo všetky iné podobné prípady.“ Larenz, K.: Methodenlehre der Rechtswissenschaft. 3. vyd. Berlín, Heidelberg a New York 1975, s. 300. Citované podľa Alexy, R.: A Theory of Legal Argumentation. Oxford : Clarendon Press, 1989, s. 226, pozn. č. 40.

⁴⁷ Odporúčanie R(95)11 týkajúce sa výberu, spracovania, prezentácie a archivovania súdnych rozhodnutí v právnych informačných vyhľadávacích systémoch a Odporúčanie Rec (2001)3 o poskytovaní súdnych a iných právnych služieb občanom prostredníctvom nových technológií.